



**ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА  
НА ЦЕНТЪР ЗА ОЦЕНЯВАНЕ В ПРЕДУЧИЛИЩНОТО И  
УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ  
ЗА 2017 година**

Февруари 2018 г.

## Съдържание

Въведение.....	2
I. Национални външни оценявания.....	3
II. Външни оценявания.....	4
III. Вътрешно оценяване.....	5
IV. Организация и провеждане на различни видове изпити на национално ниво, съгласувано с МОН и Регионалните управления на образованието (РУО).....	6
V. Изпити за установяване степента на владееене на български език при придобиване на българско гражданство по натурализация и владееенето на български език и професионалната терминология на български език от чужденците за упражняване на медицинска професия в Република България.....	6
VI. Кампания за приемането на лица от българска народност, живеещи извън Република България, и граждани на Република Македония за студенти в държавните висши училища на Република България.....	6
VII. Международни образователни изследвания.....	7
1. PISA 2015.....	8
2. ICCS 2016.....	9
3. PIRLS 2016.....	9
VIII. Повишаване квалификацията на педагогически специалисти.....	10
IX. Дейности по управление на публична държавна собственост и административни услуги.....	10
X. Заключение.....	11

## Въведение

През 2017 година Център за контрол и оценка на качеството на образованието беше преименуван в Центъра за оценяване в предучилищното и училищното образование (ЦОПУО), съгласно чл. 50, ал. 1, т. 2, 3 и 4 от Закона за предучилищно и училищно образование. Целта на доклада е да представи реализираните дейности и постигнатите резултати в дейността на Центъра за оценяване в предучилищното и училищното образование (ЦОПУО) през 2017 г. Обхватът на информацията в доклада е определен от разпоредбите на Наредба № 11 от 1.09.2016 г. за оценяване на резултатите от обучението на учениците и от Правилника за устройството и дейността на ЦОПУО и свързаните с него основни функции описани в чл. 3:

„Центърът осъществява своята дейност, като:

1. участва в процеса на оценяване на резултатите от обучението на учениците в училищното образование и в процеса на диагностика на готовността на децата за училище в предучилищното образование;
2. участва в организирането, подготовката и провеждането на националните външни оценявания и на държавните зрелостни изпити;
3. оказва методическа подкрепа при организирането, подготовката и провеждането на регионални външни оценявания;
4. организира, подготвя и провежда външни оценявания с извадка от ученици от една или повече паралелки в едно или повече училища от една или повече области на страната;
5. организира разработването на изпитни материали за различни видове изпити и подпомага разработването на изпитни материали за текущи изпитвания;
6. разработва процедури и инструменти за вътрешно оценяване в училищното образование;
7. участва в създаването на организация за провеждане на различни видове изпити на национално и регионално ниво, съгласувано с Министерството на образованието и науката (МОН) и регионалните управления на образованието (РУО);
8. отговаря за организирането, подготовката и провеждането на изпити за установяване степента на владеене на български език при придобиване на българско гражданство по натурализация и владеенето на български език и професионалната терминология на български език от чужденците за упражняване на медицинска професия в Република България;

9. изготвя и предоставя анализи на резултатите от обучението в училищното образование и на диагностиката на готовността на децата за училище в предучилищното образование, както и на факторите, влияещи върху тях;

10. организира семинари за повишаване квалификацията на педагогически специалисти, експерти и представители на висши училища по теми, свързани с оценяването и анализа на резултатите от проведени оценявания;

11. участва в организирането, подготовката и провеждането на международни изследвания, свързани с предучилищното и училищното образование, анализира и популяризира резултатите от тях.

## **I. Национални външни оценявания**

**IV клас по учебни предмети български език и литература, математика, човекът и природата, човекът и обществото**

**VII клас по учебни предмети български език и литература, математика, чужд език**

**VIII клас по учебен предмет чужд език**

Всяка учебна година МОН възлага на ЦОПУО разработването на инструментариум за националните външни оценявания. Центърът се стреми да спазва приетите световни стандарти за изработване на тестови задачи и композиране на тестове. Това включва: създаване на експертни съвети по всички учебни предмети, разработване на тестови спецификации, разработване на тестови задачи, експертна оценка на тестовите задачи, апробация на тестови задачи, психометричен анализ на резултатите, създаване на финални варианти на тестовете за изпитите. За учебната 2016/2017 такива инструментариуми бяха разработени за IV, VII и VIII клас (по чужд език). В резултат на тази дейност банката с тестови задачи за IV, VII и VIII клас беше допълнена в следните параметри:

- IV клас – 120 задачи общо за четирите предмета (български език, математика, човекът и обществото и човекът и природата)
- VII клас – 530 задачи общо за 8 учебни предмета (БЕЛ, математика, и чужд език)
- VIII клас – 270 задачи общо за предмет чужд език за профилирана и за професионална подготовка

След обработка и анализ на резултатите бяха изработени няколко варианта на тест за всички учебни предмети.

Бяха изготвени анализи на резултатите от проведените национални външни оценявания в IV клас.

През учебната година 2016/2017, след изготвяне на представителни извадки от региони и училища, бяха направени апробации по различни учебни предмети за попълване банката от тестови задачи за НВО, както следва:

В начален етап

По български език и литература в IV клас с участието на 383 ученици;

По човек и общество в IV клас с участието на 597 ученици.

**Национално външно оценяване в X клас по ИКТ**

През учебната година 2016/2017 беше проведено национално външно оценяване за изследване на дигиталните компетентности за първи път на всички ученици в X клас.

**II. Външни оценявания**

В ЦОПУО бяха разработени инструментариуми за външно оценяване по няколко учебни предмет и класове.

**IX клас по функционална грамотност**

В изпълнение на Националната стратегия за насърчаване и повишаване на грамотността през периода 2017-2018 година и заложеното в Националния план за действие през ноември 2017 година се проведе външно оценяване като входно равнище на функционалната грамотност на учениците от IX клас. В провеждането му участваха всички ученици, но за целите на общи изводи в ЦОПУО бяха обработени резултатите от извадка от 5 600 ученици.

**Основните цели** на оценяването на функционалната грамотност на учениците в IX клас са:

- мониторинг на образователния процес за прилагане на политики и мерки, насочени към подобряване качеството на образование;
- да се даде ясна картина за постиженията на учениците и за нуждите от оптимизирането на методите на обучение;
- апробиране на нови елементи при организация на външните оценявания по смисъла на чл.73 ал.2 т.4 от Наредба №11.

Външното оценяване на функционалната грамотност на учениците в IX клас е съобразено със:

- спецификата на конкретния учебен предмет (*български език и литература*);
- спецификата на IX клас като първи клас в гимназиалния етап на обучение;

- очакваните резултати в началото на гимназиалния етап;
- наложилите се формати на международни оценявания.

Инструментариумът за оценяването е разработен в ЦОПУО и е изготвен доклад с резултатите от изследването, който е предоставен на МОН.

#### **V клас по география и икономика**

Външно оценяване на постиженията на учениците по география и икономика в V клас, беше проведено през юни 2017 г. с извадка от ученици от 212 училища от всички 28 области. Измерването е осъществено с 5761 ученици и представлява 9 % от общия брой ученици в V клас. Извадката, подготвена от ЦОПУО, е представителна за страната.

**Целите** на външното оценяване на постиженията на учениците по география и икономика в V клас определени в новата учебна програма за този клас са формулирани както следва:

- установяване степента на постигане на очакваните резултати от обучението по география и икономика, определени в новата учебна програма за този клас;
- мониторинг на образователния процес за прилагане на политики и мерки, насочени към подобряване качеството на образованието;
- апробиране на учебно съдържание по смисъла на чл. 73 ал.2 т.4 от Наредба №11 за оценяване на резултатите от обучението на учениците.

#### **V клас по човекът и природата**

По желание на четири региона беше разработен инструментариум за регионално външно оценяване по учебен предмет човек и природа. Оценяването се проведе през месец юни в следните региони РУО – София-град, участваха 10465 ученици от всички училища; РУО – Велико Търново, участваха 624 ученици (представителна извадка); РУО – Пловдив, участваха 67 ученици; РУО – Враца, участваха 103 ученици.

Резултатите и анализите от изследването подпомагат политиките на местно ниво за повишаване на качеството на образованието.

### **III. Вътрешно оценяване**

От настоящата учебна година ЦОПУО подпомага РУО и учителите в провеждането на входните нива на учениците, като им предлага готови тестове, които могат да използват за проверка на входното равнище на учениците. Бяха изработени тестове за V клас по човекът и природата; VI клас – човекът и природата, география и икономика,

история и цивилизации; VIII клас по биология и здравно образование, физика и астрономия и химия и опазване на околната среда.

#### **IV. Организация и провеждане на различни видове изпити на национално ниво, съгласувано с МОН и Регионалните управления на образованието (РУО).**

Във връзка с организацията на държавните зрелостни изпити ЦОПУО изпълнява ангажиментите си според Наредба № 3 от 17 май 2004 г. за организацията и провеждането на ДЗИ. За учебна 2016/2017 година бяха съставени 27 комисии за засекретяване и разсекретяване на изпитните работи, в които взеха участие 280 души. ЦОПУО проведе редица процедури по ЗОП за осигуряване на необходимите програмни продукти за информационното обслужване на дейностите по организацията и провеждането на държавните зрелостни изпити на национално, регионално и училищно ниво. ЦОПУО подготвя и изпраща до всяко РУО окончателните протоколи с изпитните резултати и участва в сверяването и отстраняването на неточности в крайните резултати.

#### **V. Изпити за установяване степента на владее на български език при придобиване на българско гражданство по натурализация и владееето на български език и професионалната терминология на български език от чужденците за упражняване на медицинска професия в Република България.**

Изпитът за придобиване на българско гражданство се провежда всеки месец, като през 2017 година броят на кандидатите е 676 души, като от тях удостоверения за владее са получили 506 кандидати. Изпитът за упражняване на медицинска професия се провежда четири пъти годишно и през 2017 г. са се явили 33 кандидати, успешно издържали са 10 души.

#### **VI. Кампания за приемането на лица от българска народност, живеещи извън Република България, и граждани на Република Македония за студенти в държавните висши училища на Република България съгласно чл. 4, ал. 1 на ПМС № 103/1993 г. за осъществяване на образователна дейност сред българите в чужбина и чл. 3, ал. 1 на ПМС № 228/1997 г. за приемане на граждани на Република Македония за студенти в държавните висши училища на Република България, през учебната 2017-2018**

От 2008 година ЦОПУО участва в кампаниите по приема на лица от българска народност живеещи в чужбина. Кандидатите се явяват на писмен тест по български език и литература и история на България.

ЦОПУО организира разработването на тестовете за изпитите, отпечатването на тестовите книжки, засекретяването на изпитните работи, оценяването, разсекретяването, подготвянето на протоколи с резултатите. Разработени бяха 15 теста и проведени изпити в Казахстан, Молдова, Украйна, Сърбия, София (за гражданите на Македония и други страни), Румъния, Албания и Косово. На изпитите са се явили 871 кандидат-студенти, като от тях изпита са издържали 867 кандидати.

## **VII. Международни образователни изследвания**

Центърът за оценяване в предучилищното и училищното образование е координатор на редица международни изследвания в областта на образованието. Всяко изследване е насочено към конкретна възраст и област или предмет на оценяване и има различна специфика, но могат да се открият няколко общи характеристики за всички изследвания.

Изследванията се реализират от международен консорциум, който е отговорен за разработването на надежден инструментариум и изпълнява строги процедури при неговото създаване. За всяко отделно изследване организациите, които участват в консорциума са различни и обикновено това са международно признати в областта на оценяването, статистиката и т.н. Освен когнитивни тестове в съответната област, всяко изследване е придружено и от контекстуални въпросници за средата, които се попълват винаги от учениците и от директорите на училището. В някои изследвания има допълнителни въпросници, които се попълват от учители и/или родители. Събраната информация от въпросниците е изключително важен елемент при интерпретиране на резултатите от тестовете. Националните координатори какъвто е ЦОПУО имат важната роля да изпълнят всички стандарти на съответното изследване, за да може да се гарантира обективност и коректност на данните. Всяко изследване има различна периодичност на провеждане. Важен елемент за всяко изследване е сравнимостта на данните между различните цикли и изработването на процедури, които да осигуряват валидността на изследването. Една от тези процедури е използването на група от едни и същи задачи във всеки следващ цикъл на даденото изследване.

Ето основите етапи от реализирането на дадено изследване и отговорните за това:

- разработване на рамката за оценяване – международен консорциум;
- разработване на тестови задачи и контекстуални въпросници за средата – международен консорциум;
- изготвяне на извадка за пилотното изследване – международен консорциум;



- провеждане на пилотното изследване с около 1500 ученици за държава, което цели да провери доколко са качествени тестовите задачи и контекстуалните въпросници и има ли необходимост от промяна или изключване на „неработещи“ задачи – национален координатор;
- изготвяне на извадка за същинското изследване – международен консорциум;
- провеждане на същинско изследване с извадка от около 4500-5000 ученици – национален координатор;
- оценяване на отговорите, въвеждане на данните, обработка на данните – националният координатор по строго описани правила за оценяване на тестовите задачи и процедури, разписани от международния консорциум;
- спазване на конфиденциалност по отношение на тестовите задачи и окончателните резултатите до деня на публикуването на международния доклад – всички участващи държави;
- анализ на резултатите и публикуване на международен доклад година и половина след провеждане на основното изследване – международен консорциум;
- публикуване на национален доклад с резултатите за България – разработен от ЦОПУО.

### **1. Програма за оценяване на 15-годишните ученици (Programme for International Students Assessment, PISA).**

Програмата за международно оценяване на учениците (PISA) е част от дългосрочен проект на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР). Програмата оценява 15-годишните ученици, като основната ѝ цел е да определи доколко учениците в края на задължителното училищно образование са придобили познания и умения, които биха им позволили успешно да се конкурират на трудовия пазар и биха били основа за пълноценна лична и професионална реализация. PISA оценява постиженията на учениците чрез обща международна рамка в три познавателни области: функционална грамотност по четене, математика и природни науки. Ключов елемент в PISA е разбирането, че компетентностите, които младите хора формират в училището, се отразяват върху способността им да продължат обучението си и да се интегрират успешно в обществото. Изследването се провежда през три години, като последното беше през 2015 с основен акцент върху знанията, уменията и компетентностите на учениците по природни науки.

През 2017 г. беше публикуван доклад за участието на българските ученици в иновативната област „Решаване на проблеми в сътрудничество“, включена за първи път в PISA 2015.

Всички анализи на ЦОПУО за участието на България в PISA 2015 година могат да бъдат намерени на [www.copuo.bg](http://www.copuo.bg).

## **2. Международното изследване на гражданското образование (International Civic and Citizenship Education Study) ICCS 2016**

ICCS 2016 е вторият етап на Международното изследване на гражданското образование, което се организира от Международната асоциация за оценяване на образователните постижения (International Association for the Evaluation of Educational Achievement, IEA) и в него участват ученици от 26 държави в Европа, Латинска Америка и Азия.

ICCS е изследване на познанията, уменията, ценностите и нагласите на учениците на възраст около 14 години (VIII клас в България) в областта на гражданското образование. Концепцията за проекта се основава на разбирането, че за да изпълни ролята си на гражданин младият човек трябва да притежава определени познания, умения, убеждения, ценности, както и мотивация за активно гражданско поведение. Всичко това не е даденост и следва да бъде цел на училищното образование.

Резултатите от ICCS 2016 бяха оповестени през месец ноември 2017 г. Националният доклад „Граждански компетентности и нагласи за активно гражданско поведение на учениците“ може да бъде свален от [www.copuo.bg](http://www.copuo.bg).

## **3. Международно изследване на напредъка в четивната грамотност на учениците (Progress in International Reading Literacy Study) PIRLS 2016**

PIRLS е оценяване на четивната грамотност на учениците в IV клас, както и на факторите, свързани с нея, в съответствие с обща международна рамка. То се провежда през периоди от пет години. Първото изследване е осъществено през 2001 г.

Български ученици участват и в четирите проведени досега изследвания. Географският обхват на проекта позволява националните резултати и политики да се анализират в много по-широк международен контекст. От друга страна, големият брой държави, които участват в изследването, поощрява разкриването и популяризирането на добрите практики в образованието. Не на последно място, ритмичното провеждане на оценяването дава възможност да се проучат задълбочено промените, настъпили в подготовката на учениците през по-кратки или по-дълги периоди от време.

Целевата група на оценяването обхваща всички ученици в IV клас, които посещават училище на територията на съответната държава участник.

Инструментариумът на изследването включва тестови книжки за учениците и въпросници за учениците, техните учители и родители.

Резултатите от PIRLS 2016 бяха оповестени през месец декември 2017 г. Националният доклад ще бъде публикуван през настоящата 2018 година. На адрес [www.copuo.bg](http://www.copuo.bg) е публикувана презентацията на резултатите.

### **VIII. Повишаване квалификацията на педагогически специалисти**

И през изминалата година, интересът на учителите към обучения насочени към оценяване на постиженията на учениците чрез тестове, беше голям. Проведоха се обучения по география и икономика, история и цивилизации, физика и астрономия и химия и опазване на околната среда с 386 учители.

В периода октомври – декември съвместно с Националния център за повишаване на квалификацията на педагогическите специалисти (НЦПКПС) бяха проведени обучения с 1611 учители по български език и литература от гимназиален етап. Лекторите бяха преподаватели от СУ „Свети Климент Охридски“ и експерти от ЦОПУО, които са запознати в дълбочина с концепцията на изследването PISA. Основните цели на обученията бяха:

- Да се популяризира концепцията на изследването PISA 2018 за четивната грамотност на учениците, рамката на оценяване, компетентностите, които се измерват чрез изследването, и формата и съдържанието на тестовите задачи, чрез които се извършва оценяването.
- Да се подобрят уменията на учителите за формиране и развиване на четивната грамотност на учениците, както и за създаване и използване на адекватен инструментариум за нейното оценяване.

Беше изготвено и помагало за обученията „Книга за учителя“, което е публикувано на [www.copuo.bg](http://www.copuo.bg).

### **IX. Дейности по управление на публична държавна собственост и административни услуги**

На ЦОПУО е предоставено стопанисването и управлението на административна сграда на бул. „Цариградско шосе“ 125, блок 5, в която се помещават структури и дирекции на МОН, Изпълнителна агенция „ОПНОИР“ към министъра на образованието и науката и две агенции към Министерски съвет – Национална агенция за оценяване и

акредитация и Национална агенция за професионално обучение и образование. ЦОПУО отговаря за провеждане на процедури за ремонт, поддържане на тревните площи около блока, целогодишна поддръжка на осветителна, електро и ВиК инсталации на сградата, поддръжка на отоплителната инсталация на сградата през отоплителния сезон, поддържане на системата за достъп до сградата.

През 2017 година в сградата беше изградена външна асансьорна уредба, с което достъпът до сградата на лица с увреждания е улеснен.

## **Х. Заключение**

С приемането на Закона за предучилищното и училищното образование и специално на Наредба № 11 от 1.09.2016 г. за оценяване на резултатите от обучението на учениците, задачите пред Центъра за оценяване в предучилищното и училищното образование се увеличиха. Новата Наредба поставя на по-високо равнище оценяването в училище, което ще допринесе за повишаване на качеството на образование. Опитът на експертите от ЦОПУО, придобит в провеждането на редица оценявания в училище и в реализирането на международните образователни изследвания, е гарант за разработването на качествени тестове за оценяване на постиженията на учениците – във вътрешното оценяване, във външното оценяване и на държавните зрелостни изпити.